

Соколова А. М.

*к.е.н., доцент кафедри, Полтавський університет економіки і торгівлі,
Вищий навчальний заклад Укоопспілки, Україна; e-mail: alenaniksokolova@gmail.com*

Юрко Т. С.

*к.е.н., асистент, Полтавський університет економіки і торгівлі,
Вищий навчальний заклад Укоопспілки, Україна; e-mail: tetyana220@gmail.com*

Клименко В. І.

*к.е.н., доцент кафедри, Полтавський університет економіки і торгівлі,
Вищий навчальний заклад Укоопспілки Україна; e-mail: vita.klimenko.85@gmail.com*

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ

Анотація. У статті розглянуто сучасний стан інвестиційної діяльності в сільському господарстві України. Визначено основні критерії заохочення капітальних інвестицій з урахуванням регіональних особливостей капітального інвестування в сільське господарство. Обґрунтовано необхідність залучення зовнішніх джерел інвестицій у перспективі з метою активізації інвестиційних процесів у сільськогосподарській галузі.

Ключові слова: сільськогосподарські підприємства, інвестиційний клімат, капітальне інвестування, фінансове інвестування, пряме іноземне інвестування.

Формул: 0; рис.: 6; табл.: 3; бібл.: 13

Sokolova A. N.

*Ph.D in economics, higher education Ukoopspilka
«Poltava University of Economics and Trade», Ukraine; e-mail: alenaniksokolova@gmail.com*

Yurko T. S.

*Ph.D in economics, higher education Ukoopspilka
«Poltava University of Economics and Trade», Ukraine; e-mail: tetyana220@gmail.com*

Klimenko V. I.

*Ph.D in economics, higher education Ukoopspilka
«Poltava University of Economics and Trade», Ukraine; e-mail: vita.klimenko.85@gmail.com*

CURRENT STATUS AND TRENDS INVESTMENT IN AGRICULTURE UKRAINE

Abstract. Globalization processes accelerate the pace of scientific and technological progress and innovation and require investment in innovation to enhance the efficiency of the national economy of our state and some of its branches, inter-industry complexes and sub-complexes at the level of developed countries.

The article examines the current state of investment in agriculture of Ukraine. The main criteria to encourage capital investment taking into account regional peculiarities capital investment in agriculture. The necessity of attracting external sources of investment in the future to enhance investment processes in agriculture.

Thus, the study of the current situation of investment activity of agricultural enterprises of Ukraine and structural analysis of sources of investment in agriculture, to determine that the trend of improving investment for 2010–2014., Changed deterioration in 2015 and complication of financing conditions from their own field investment. So one of the essential ways to increase the competitiveness of the industry is an effective investment policy aimed at attracting large-scale foreign investment sources, especially through financial investment. Addressing these and other issues will significantly increase investment flows and rational use of funds in the industry.

Keywords: farms, investment climate, capital investment, financial investment, foreign direct investment.

JEL Classification: E22, Q14

Formulas: 0; fig.: 6; tabl.: 3; bibl.: 13

Соколова А. Н.

*к.э.н., доцент кафедры, Полтавский университет экономики и торговли,
Высшее учебное заведение Укоопсоюза, Украина; e-mail: alenaniksokolova@gmail.com*

Юрко Т. С.

*к.э.н., ассистент, Полтавский университет экономики и торговли,
Высшее учебное заведение Укоопсоюза, Украина; e-mail: tetyana220@gmail.com*

Клименко В. І.

*к.э.н., доцент кафедры, Полтавский университет экономики и торговли,
Высшее учебное заведение Укоопсоюза, Украина; e-mail: vita.klimenko.85@gmail.com*

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ УКРАИНЫ

Аннотация. В статье рассмотрено современное состояние инвестиционной деятельности в сельском хозяйстве Украины. Определены основные критерии поощрения капитальных инвестиций с учетом региональных особенностей капитального инвестирования в сельское хозяйство. Обоснована необходимость привлечения внешних источников инвестиций в перспективе с целью активизации инвестиционных процессов в сельскохозяйственной отрасли.

Ключевые слова: сельскохозяйственные предприятия, инвестиционный климат, капитальное инвестирование, финансовое инвестирование, прямое иностранное инвестирование.

Формул: 0; рис.: 6; табл.: 3; библи.: 13

Вступ. В ринковій економіці термін «інвестиції» прийнято розуміти як процес вкладення засобів в будь-якій формі для отримання доходу або ефекту. Глобалізаційні процеси прискорюють темпи науково-технологічного та інноваційного прогресу і вимагають інвестицій на впровадження інновацій для підвищення ефективності діяльності національного господарства нашої держави, окремих його галузей, міжгалузевих комплексів та підкомплексів на рівні розвинених країн.

Одним із пріоритетних, стратегічно важливих галузей розвитку нашого суспільства є національний агропромисловий комплекс (АПК). Незважаючи на його велике соціально-економічне значення для країни, складне фінансово-економічне і соціальне становище аграрної сфери України не стимулює суб'єктів підприємницької діяльності інвестувати кошти в її розвиток. Висока ресурсомісткість, низький рівень механізації та автоматизації виробничих процесів, низька продуктивність праці, природозалежність, неповна віддача сільськогосподарських угідь призводять до збитковості сільськогосподарських підприємств. Тож одним із необхідних напрямків підвищення продуктивності праці та конкурентоспроможності у всіх галузях і сферах АПК України є ефективна інвестиційна політика.

Сільське господарство завжди було і є однією з найважливіших галузей економіки України. Так, воно забезпечує 8,2 % валової доданої вартості, в цій галузі економіки зайнято понад 3 млн населення, використовується основних засобів вартістю понад 100 млрд грн, функціонують майже 75,7 тисяч господарюючих суб'єктів, що використовують посівні площі у розмірі 14801 тис. га (2014 р.) [1; 2, с. 4]. Ефективність, що виражена рівнем прибутковості та рентабельності, сільського господарства України зростає. Так, з 2001 року виробництво сільськогосподарських підприємств стало прибутковим та рентабельним, хоч тенденція зростання рівня рентабельності є нестабільною, однак загалом має позитивну динаміку. Навіть виробництво сільськогосподарських підприємств, що спеціалізуються на тваринництві та за 1995–2007 рр. було збитковим, в 2008 році стає прибутковим. З 2000 року зростають і інші показники розвитку сільськогосподарського виробництва. Зокрема, стабільно збільшується продуктивність праці, що в 2014 році становила 227753,4 грн на одно працюючого по галузі, в т. ч.: у рослинництві – 228884,7 грн, у тваринництві – 224105,1 грн.

Однак, у 2014 році частка підприємств, що отримали збиток становила 15,9 %. Урожайність сільськогосподарських культур і продуктивність тварин значно нижчі, ніж у розвинених країнах світу. Продовжується скорочення поголів'я худоби та птиці. За таких умов, виникає необхідність та доцільність дослідження інвестиційних потоків в галузь сільського господарства на національному та регіональному рівнях.

Аналіз досліджень та постановка завдання. Питаннями інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств України займалися такі науковці як А. Бабенко, А. Бурковська, І. Бурковський, О. Гривківська, У. Іванюк, В. Клочан, Т. Колісник, Н. Костаневич, Т. Нагачевська, О. Підвальна, Н. Пластовець. Проблеми ефективності інвестицій в аграрну сферу присвячено роботи вітчизняних дослідників В. Андрійчука, П. Канінського, М. Коденської, С. Петровської, П. Саблука, В. Топіхи, О. Скидана, В. Шевчук. Зважаючи на здобутки вчених, в сучасних умовах господарської практики важливого значення набуває дослідження інвестиційних потоків в галузь сільського господарства. Зокрема, в умовах децентралізації, набуває актуальності виокремлення особливостей інвестиційної діяльності, враховуючи відмінності регіонального розвитку сільськогосподарських підприємств.

Метою статті є висвітлення сучасного становища інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств України та структурний аналіз джерел інвестування в сільське господарство для визначення можливих напрямів та джерел залучення інвестицій у перспективі.

Реалізація поставленої мети зумовила послідовне вирішення таких завдань:

- аналіз динаміки та стану капітального інвестування в сільське господарство України;
- визначення основних критеріїв заохочення капітальних інвестицій з урахуванням регіональних особливостей капітального інвестування в сільське господарство;
- дослідження структури джерел фінансування капітального інвестування сільськогосподарських підприємств;
- оцінка сучасного стану фінансового інвестування в сільське господарство України.

Теоретико-методичні засади цього дослідження охоплюють такі загальнонаукові і спеціальні підходи як комплексний аналіз і синтез, логічні прийоми та економіко-статистичні методи.

Результати дослідження. Сільському господарству України притаманним є закритий тип відтворення, при якому 60% інвестицій є внутрішніми, тобто здійснюються за рахунок власних коштів підприємств, дефіцит яких в кризових економічних умовах функціонування щорічно зростає. Однак, дану проблему можна вирішити за допомогою залучення зовнішніх джерел інвестиційних потоків в галузь в цілому, в розрізі окремих регіонів, підприємств тощо.

При оцінці інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств нами буде досліджено інвестиції, класифікаційні ознаки яких покладено в основу статистичної звітності України, тобто за об'єктом інвестування, що дозволяє виділити дві групи інвестицій: капітальні (реальні) інвестиції та інвестиції в фінансові активи (фінансові інвестиції) [3; 4].

Враховуючи специфіку галузі та стан матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств, головним питанням є заохочення капітальних інвестицій як важливого джерела відновлення основних засобів та їх інноваційного оновлення.

Актуальність даного питання підтверджується тим, що в Україні рівень зносу основних засобів сільськогосподарських підприємств щорічно зростає і у 2015 році становив 39,6% [5]. Частка капітальних інвестицій у сільське господарство за 2010–2015 роки теж збільшується. У структурі капітальних інвестицій за видами економічної діяльності вкладення в сільськогосподарську галузь за останні роки коливались в межах 5–10,8%. В 2015 році частка освоєних капітальних інвестицій в сільське господарство досягла максимального за аналізований період значення 10,8% загального обсягу капітальних інвестицій країни (27078,9 млн грн в фактичних цінах), найменше значення показника було зафіксоване в 2010 році – 6,0%, що підтверджує тенденцію зростання, окрім 2012 р. (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка капітальних інвестицій в сільське господарство України за 2010–2015 рр.

Показник	Рік					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Загальний обсяг інвестицій в сільське господарство, млн. грн	188516,7	260984,4	263281,7	220358,7	204320,7	250730,6
Обсяг капітальних інвестицій в сільське господарство, млн. грн	11311,0	16703,0	15796,9	16526,9	16754,3	27078,9
Абсолютний приріст по відношенню до попереднього періоду, млн. грн	2016,0	5392,0	-906,1	730,0	227,4	10324,6
Відносний приріст по відношенню до попереднього періоду, %	21,7	47,7	-5,4	4,6	1,4	61,6
Частка капітальних інвестицій в сільське господарство в загальному обсязі інвестицій по галузі, %	6,0	6,4	6,0	7,5	8,2	10,8
Абсолютний приріст по відношенню до 2010 р., млн. грн.	-	5392,0	4485,9	5215,9	5443,3	15767,9
Відносний приріст по відношенню до 2010 р., %	-	47,7	39,7	46,1	48,1	239,4

Джерело: побудовано автором за [4]

За даними Міністерства економічного розвитку та торгівлі у січні–грудні 2015 року сільське господарство займало четверте місце серед галузей економічної діяльності за обсягами залучення капітальних інвестицій. Так, промисловість – 33,7 млрд грн.; будівництво – 15,0 млрд грн; інформація та телекомунікації – 14,5 млрд грн.; сільське, лісове та рибне господарство – 9,4 млрд грн (в тому числі окремо сільське господарство – 4 млрд грн); оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 7,6 млрд грн; транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність – 6,0 млрд грн; операції з нерухомим майном – 3,8 млрд грн.) [6–9]. Зауважимо, що капітальне інвестування в 2010–2015 роках динамічно зростало, що позитивно вплинуло на розвиток галузі.

В умовах децентралізації набуває актуальності виокремлення особливостей інвестиційної діяльності, враховуючи відмінності регіонального розвитку сільськогосподарських підприємств. Досліджуючи інвестиційний клімат в регіональному розрізі, відмітимо, що тенденції капітального інвестування в цьому сегменті є стабільними. Так, найбільшими частками капітальних інвестицій в сільське господарство за 2010–2015 рр. характеризувалися Чернігівська, Кіровоградська, Херсонська, Черкаська області. Найнижчі показники за часткою інвестицій мали за аналогічний період – Чернівецька, Дніпропетровська, Львівська, Харківська області. Загалом, графічні зображення диверсифікації обсягів капітальних інвестицій у регіонах України за 2010–2015 рр. є дуже подібними (рис. 1–5).

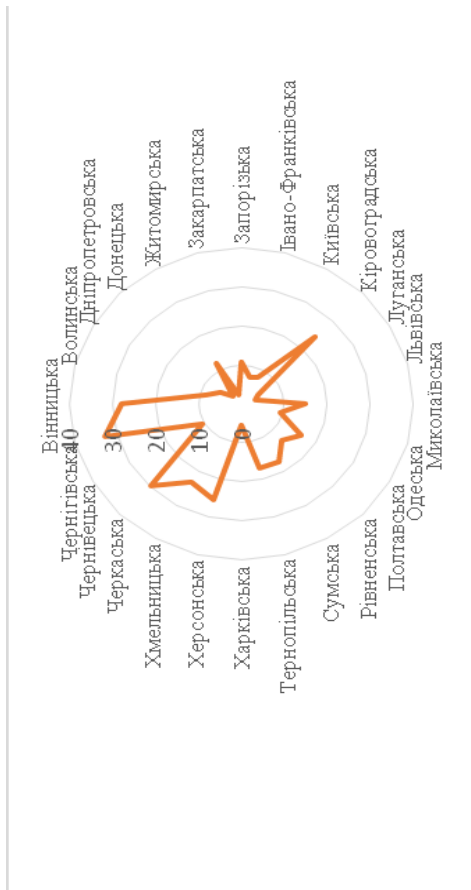

Рис. 1. Обсяги капітальних інвестицій в Україні в регіональному розрізі в 2011 році, % до загальних обсягів

Джерело: побудовано автором за [4]

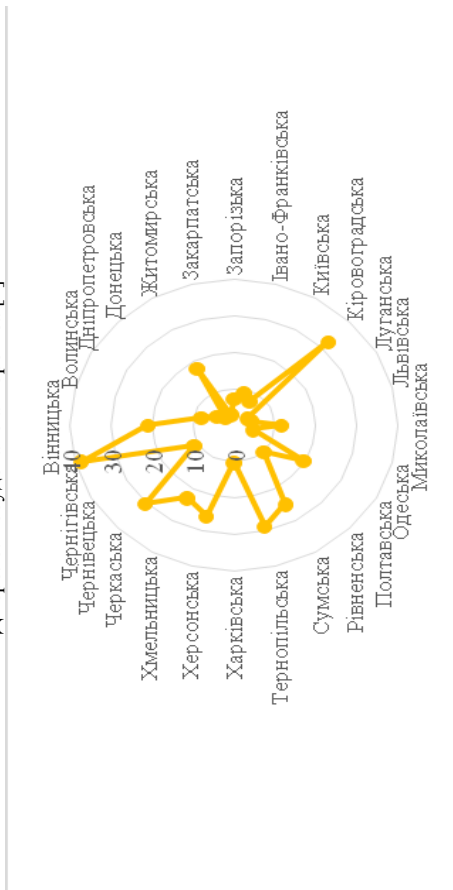

Рис. 3. Обсяги капітальних інвестицій в Україні в регіональному розрізі в 2013 році, % до загальних обсягів

Джерело: побудовано автором за [4]

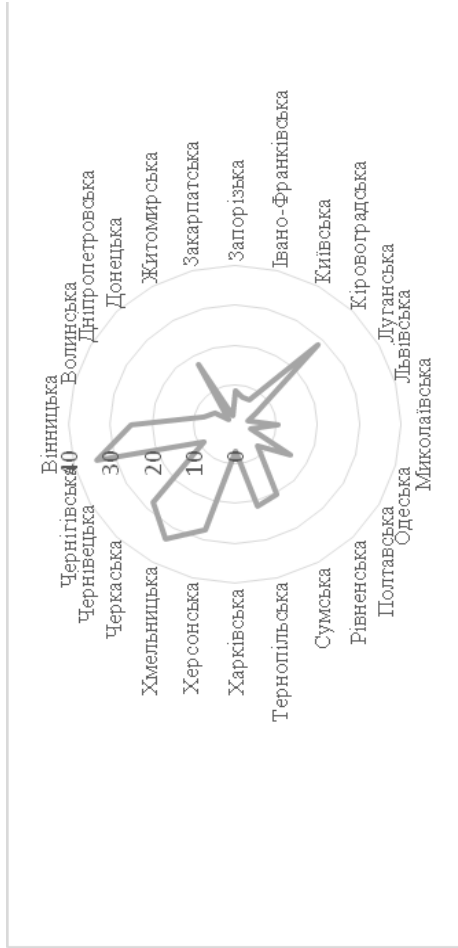

Рис. 2. Обсяги капітальних інвестицій в Україні в регіональному розрізі в 2012 році, % до загальних обсягів

Джерело: побудовано автором за [4]

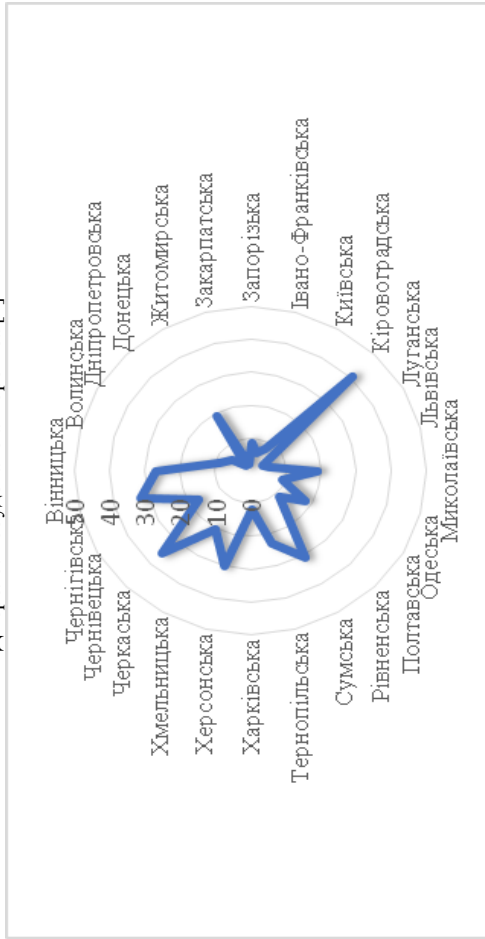

Рис. 4. Обсяги капітальних інвестицій в Україні в регіональному розрізі в 2014 році, % до загальних обсягів

Джерело: побудовано автором за [4]

Рис. 5. Обсяги капітальних інвестицій в Україні в регіональному розрізі в 2015 році, % до загальних обсягів
Джерело: побудовано автором за [4]

Для визначення найважливіших критеріїв заохочення капітальних інвестицій, нами виявлено основні причинні закономірності в інвестуванні сільськогосподарських підприємств (у частині капітального інвестування) різних регіонів, що покладені в основу ранжування та групування регіонів за показниками ефективності діяльності. Синтез напрацювань щодо показників, які формують інвестиційну привабливість сільськогосподарської галузі, дозволив визначити найсуттєвіші, серед яких: обсяг виробництва сільськогосподарської продукції; рівень рентабельності сільськогосподарського виробництва на сільськогосподарських підприємствах та продуктивність праці на одного працюючого. Саме вони використовуються зарубіжними інвесторами при відборі проектів вкладення фінансових ресурсів. При групуванні використовуватимуться дані 2015 року (оскільки будь-які зміни та ринкові перетворення значно впливають на регіональні особливості інвестування та інвестиційний клімат як окремої галузі, так і країни в цілому). Порівняльною базою було взято середнє геометричне значення по Україні у 2015 році за всіма перерахованими показниками. Інформаційною базою стали офіційні статистичні дані. Матриця групування регіонів України за основними показниками привабливості сільського господарства представлено рисунком 6.

Результати групування регіонів свідчать, що регіони з найвищими обсягами виробництва сільськогосподарської продукції мають найбільші обсяги капітальних інвестицій в сільське господарство. Таким чином, можна стверджувати, що основним критерієм привабливості галузі, при прийнятті інвестором рішення щодо вкладення коштів є обсяги виробництва. Значно менший вплив на рішення інвестора мають значення показників рентабельності сільськогосподарського виробництва та рівень продуктивності праці на одного працівника. Така ситуація пояснюється двома основними чинниками: по-перше, значним впливом інвестиційного клімату регіону на привабливість галузі; по-друге, власною вигодою від капітальних інвестицій (прибуток, який прямопропорційно залежить від обсягів виробництва, обумовлює обсяги капітальних інвестицій).

Дослідження капітального інвестування в сільськогосподарські підприємства України за рахунок зовнішніх джерел, як уже зазначалося, актуалізується у зв'язку з все більшою складністю фінансування галузі за рахунок власних джерел, так як інші надходження щорічно скорочуються. Так, у розрізі джерел фінансування даних підприємств переважають власні кошти, що становили у 2015 році 70,5 % (154629,5 млн грн). При цьому, за 2010–2015 роки капітальні інвестиції, що були здійснені за рахунок власних коштів підприємства, стабільно зростають (від 3,1% до 132,5%). За січень–червень 2015 року за рахунок власних коштів підприємств та організацій сільського господарства було освоєно 69,3 % капіталовкладень.

Група	Регіони України	Обсяг капітальних інвестицій (середнє геометричне 517544,3)	Обсяг виробництва (середнє геометричне 9166,3)	Рентабельність виробництва (середнє геометричне 34,98)	Продуктивність праці (середнє геометричне 214827,6)
1 група	Житомирська, Закарпатська,	<Середнього геометричного	<Середнього геометричного	<Середнього геометричного	<Середнього арифметичного
2 група	Сумська, Харківська, Херсонська, Черкаська, Чернігівська, Кіровоградська	>Середнього геометричного	>Середнього геометричного	>Середнього геометричного	>Середнього геометричного
3 група	Хмельницька, Одеська, Полтавська, Запорізька, Київська, Рівненська, Тернопільська	>Середнього геометричного	Два показника більше середнього геометричного та один показник менше середнього геометричного		
4 група	Чернівецька, Львівська, Миколаївська,	>Середнього геометричне	Два показника менше середнього геометричного та один показник більше середнього геометричного		
5 група	Дніпропетровська, Вінницька, Луганська	<Середнього геометричного	Два показника більше середнього геометричного та один показник менше середнього геометричного		
6 група	Івано-Франківська, Волинська, Донецька	<Середнього геометричного	Два показника менше середнього геометричного та один показник більше середнього геометричного		

Рис. 6. Матриця групування регіонів України за основними показниками привабливості сільського господарства
Джерело: побудовано автором

Проте, зважаючи на скорочення за 2013–2015 рр. фінансування капітальних інвестицій, що надходять за рахунок державного бюджету, ускладнюються умови їх подальшого провадження.

В 2014 р. кошти державного бюджету у вигляді капітальних інвестицій скоротилися на 55,4 % і склали 2738,7 млн грн. У 2013 р. темп приросту аналізованого показника становив 62,1 %. Аналогічна тенденція спостерігається і щодо фінансування капітальних інвестицій сільськогосподарських підприємств за рахунок коштів місцевих бюджетів. У 2014 р. за рахунок місцевих бюджетів профінансовано 2,7 % капітальних інвестицій на суму 5918,2 млн грн. (скорочення проти 2013 р. 12,9 %). Також, внаслідок фінансової кризи України відбулося скорочення вкладень банків та інших фінансових установ у капітальне інвестування на 37,4 % (з 39724,7 млн грн у 2012 р. до 21739,3 млн грн у 2014 р.).

Тому, в ситуації, що склалася, важливого значення набуває питання щодо залучення у галузь додатково ще й фінансових інвестицій, а особливо іноземного інвестування у вигляді як капітальних, так і фінансових інвестицій.

Активні інтеграційні процеси в Україні та світі спричинили тенденцію до зростання коштів іноземних інвесторів у джерелах фінансування капітального інвестування (у 2014 році темп приросту склав 32 %) та його частки з 1,7 % у 2013 р. до 5,6 % у 2014 р. В 2015 р. зросли практично всі статті надходжень капітальних інвестицій (крім коштів та інших позик і інші джерела фінансування). Децентралізація призвела до зростання на 140,1% коштів місцевих бюджетів у структурі фінансування капітальних інвестицій. Однак у 2015 році основними

джерелами фінансування капітальних інвестицій склали кошти державного бюджету (52,7%) та знову власні кошти підприємств та організацій (67,5%).

Фінансові інвестиції сьогодні посідають важливе місце в економічній системі і тому потребують особливої уваги. Це найбільш поширена в світі, проте, найменш розвинена в Україні, форма здійснення інвестицій. У реаліях України аналіз фінансових інвестицій сільськогосподарських підприємств можливий лише у розрізі акцій та облігацій, оскільки, статистична звітність дозволяє вивчати лише ці цінні папери. Поза увагою залишаються гібридні фінансові інструменти, що знаходяться в обігу на ринку цінних паперів. Наприклад, преференційні акції, які можна обміняти на облігації; привілейовані акції з правом відзиву; привілейовані акції з правом участі; кумулятивні привілейовані акції; конвертуемі привілейовані акції; розпаковані акції, які можуть бути корисними і для наших емітентів, оскільки вони дають можливість: отримати поточний прибуток, отримати дохід від підвищення курсу акцій в майбутньому, отримати будь-який підвищений дивіденд тощо.

Отже, дефіцит власних коштів у інвестуванні сільськогосподарських підприємств можна покрити за рахунок прямих та портфельних інвестицій (їх частка за 2010–2015 роки коливається в межах 2,2–5,0 % від загального обсягу інвестицій в сільськогосподарські підприємства).

Тож дослідимо стан та тенденції розвитку фінансових інвестицій в сільське господарство України за 2010–2015 рр. Спочатку розглянемо прямі інвестиції, оскільки вони займають більшу частку фінансових інвестицій даної галузі (42,1%), а саме, відповідно до актуальності, прямі іноземні інвестиції. У 2014 році в Україні збереглася й набула подальшого розвитку позитивна тенденція до активізації прямого інвестування в сільське господарство. Так, за даними Державної служби статистики України, прямі іноземні інвестиції в сільське господарство в 2014 році склали 776,9 млн грн, тоді як в 2013 році цей показник складав 717,8 млн грн. У 2015 році іноземне інвестування в сільське господарство в Україні скоротилося з 776,9 млн. грн до 568,5 млн. грн (на 26,8%).

Аналіз географії прямого іноземного інвестування в сільське господарство України дає підстави стверджувати, що основною країною провадження інвестицій є Кіпр. Частка прямих іноземних інвестицій зростає у 2014 році у порівнянні з 2013 роком на 2,97% і складала 46,53%, а у 2015 р. скоротилася до 42,0%. Найбільша частка надходження капіталу коливається в межах 3–8%, а саме в таких країнах: з Віргінських островів знаходиться на рівні 3,5%, Польщі – 5,6 %, Великої Британії – 8,0%. Частка інвесторів з інших країн (в тому числі з країн ЄС) є незначною (в загальному обсязі 15,4% у 2015 р.) (табл. 2).

Таблиця 2

Обсяг та частка прямого іноземного інвестування в сільське господарство України за 2010–2015 рр.

Країна походження капіталу	Рік					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Загальний обсяг, млн. грн.	669,2	719,5	725,3	717,8	776,9	568,5
Кіпр, млн. грн.	175,5	237,8	343,8	312,7	361,5	238,7
Частка, %	26,2	33,0507	47,4011	43,5637	46,5311	42,0
Австралія, млн. грн.	27,5	14,2	7,7	11	14,3	7,1
Частка, %	4,1	0,0002	0,0001	0,0002	0,0002	1,2
Німеччина, млн. грн.	57,5	58,6	62,5	63,4	64,9	64,9
Частка, %	8,6	0,0008	0,0009	0,0009	0,0008	11,4
Російська Федерація, млн. грн.	17,4	8,8	6,3	10,1	11	4,6
Частка, %	2,6	1,2231	0,8686	1,4071	1,4159	0,82
Швейцарія, млн. грн.	2,4	16,8	1,3	1,3	0,7	0,5
Частка, %	0,04	2,3350	0,1792	0,1811	0,0901	0,0
Нідерланди, млн. грн.	24,2	33,3	18,8	21,4	17	22,2
Частка, %	3,6	4,6282	2,5920	2,9813	2,1882	3,91
Віргінські острови, млн. грн.	12,2	12	15	27,3	31,7	19,6
Частка, %	1,8	1,6678	2,0681	3,8033	4,0803	3,5
Франція, млн. грн.	15,3	21,9	22,1	22,4	23,1	17,7

Продовження таблиці 2

Частка, %	2,3	3,0438	3,0470	3,1206	2,9734	3,1
США, млн. грн.	44,6	24,1	22,9	25,9	22,1	19,4
Частка, %	6,7	3,3495	3,1573	3,6082	2,8446	3,4
Беліз, млн. грн.	0,0	1,2	1,2	1,2	2,5	3,4
Частка, %	0,0	0,1668	0,1654	0,1672	0,3218	0,6
Італія, млн. грн.	3,4	3,8	3,7	3,4	3,5	2,4
Частка, %	0,05	0,5281	0,5101	0,4737	0,4505	0,4
Польща, млн. грн.	29,6	29,1	33,1	32,8	32,1	31,9
Частка, %	4,4	4,0445	4,5636	4,5695	4,1318	5,6
Угорщина млн. грн.	2,8	3,1	3,8	3,8	3,9	3,1
Частка, %	0,4	0,4309	0,5239	0,5294	0,5020	0,5
Велика Британія, млн. грн.	134,5	126,8	42,4	37,6	35,4	45,5
Частка, %	20,1	17,6233	5,8459	5,2382	4,5566	8,0
Інші країни, млн. грн.	122,3	73,5306	299,5073	79,0938	87,6693	87,5
Частка, %	18,3	10,2197	41,2943	11,0189	11,2845	15,4

Побудовано автором на основі [2]

Останнім часом не лише в Україні, а й у світі вивіз капіталу у формі прямих інвестицій стає значно меншим, ніж портфельних. Зважаючи на вищезазначені тенденції зменшення прямого іноземного інвестування, на сьогодні актуальним є питання залучення іноземних інвестицій у формі портфельного інвестування, а саме у вигляді випущених акцій та розміщених облігацій на зовнішніх ринках, що надасть можливість доступу українських компаній до відносно дешевих зовнішніх ресурсів. Портфельному інвестуванню в Україні в цілому, а також окремо в сільське господарство, приділяють недостатню увагу як в розрізі наукових досліджень, так і при розробці стратегічних напрямів стимулювання інвестиційної діяльності та формуванню інвестиційного клімату. Це спричинено тим, що для України характерною є перевага прямих інвестицій над портфельними.

Незначний розвиток портфельного інвестування в Україні пояснюється недосконалістю правового та державного регулювання процесів портфельного інвестування в країні, недостатньою розвиненістю вітчизняного фондового ринку та його малою інтегрованістю у міжнародну інвестиційну інфраструктуру.

Враховуючи відсутність статистичних даних щодо обсягів портфельного інвестування в Україні, аналіз доцільно побудувати у розрізі обсягів випущених акцій та облігацій сільськогосподарськими підприємствами.

Аналіз річної звітності Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку свідчить, що за період 2010–2015 років спостерігалася нерівномірна тенденція обсягу випуску акцій. Так, у 2012 році обсяг емісії акцій зменшився у 3,5 разів порівняно з 2011 роком. Наступний, 2013 рік демонстрував поживавлення емісійної діяльності на ринку акцій. Важливо зазначити, що у 2014 році обсяг випуску акцій мав позитивний тренд і досягнув свого максимуму за останні п'ять років і становив 144,35 млрд грн.

При цьому частка випущених акцій сільськогосподарськими підприємствами за аналізований період має тенденцію до зростання. Так, у 2011 році вона становила 0,75% або 0,4362 млрд грн, у 2012 р. – 2% або 0,3166 млрд грн, у 2013 р. – 5% або 3,2115 млрд грн, у 2014 р. – 26% або 37,531 млрд грн. Однак у 2015 р. портфельні інвестиції сільського господарства України скоротилися на 60%, а частка акцій та облігацій, випущених сільськогосподарськими підприємствами не досягає і одного відсотка (табл. 3).

Тенденції випуску акцій свідчать про зростання ролі сільського господарства на ринку цінних паперів та про позитивну динаміку залучення капіталу у формі портфельних інвестицій до 2014 році. У 2014 році за даними НКППФР визначено, що за обсягами випущених акцій сільське господарство займає третє місце в національному господарстві України. А у 2015 році сільське господарство вже зайняло п'яте місце за обсягами випущених акцій та восьме за обсягами портфельних інвестицій в Україні.

Таблиця 3

Динаміка кількості акцій, випущених по Україні в цілому та окремо сільськогосподарськими підприємствами за 2011–2015 рр.

Показник	Рік				
	2011	2012	2013	2014	2015
Загальний обсяг випущених акцій по Україні, млрд грн	58,16	15,83	64,23	144,35	838,62
Обсяг акцій, випущених сільськогосподарськими підприємствами, млрд грн	0,4362	0,3166	3,2115	37,531	4,54
Частка акцій, випущених сільськогосподарськими підприємствами у загальному обсязі акцій України, %	0,75	2	5	26	0,9

Джерело: побудовано автором на основі [6–8]

Наступним інструментом портфельного інвестування є облігації. Загалом в Україні в 2014 році відбулося скорочення емісійної діяльності на ринку корпоративних облігацій. Протягом 2014 року НКППФР зареєстрував 248 випусків облігацій підприємств на суму 29,01 млрд грн. Порівняно з 2013 роком обсяг зареєстрованих випусків облігацій підприємств зменшився на 13,46 млрд грн. або на 31,69%. Однак, обсяги випущених облігацій сільськогосподарськими підприємствами у 2014 році зросли у порівнянні з 2013 роком на 4510,38 млн грн або в 70,7 разів і склали 5253,57 млн грн. А у 2015 році кількість облігацій скоротилася в два рази, а кількість випущених облігацій склала 147 випусків на загальну суму 11,42 млрд. грн. Порівняно з 2014 роком обсяг зареєстрованих випусків облігацій підприємств зменшився на 17,59 млрд грн або на 60,63%.

Розглядаючи частки портфельних інвестицій за галузями національного господарства, у 2015 році найбільші обсяги випусків облігацій спостерігаються у підприємств, за такими основними видами економічної діяльності: будівництво (35,5%); добувна промисловість (18,39%); переробна промисловість (16,72%); професійна, наукова і технічна діяльність (15,8%). При цьому, частка облігацій, випущених сільськогосподарськими підприємствами за 2013–2014 роки зросла з 1,79% до 18,11%, при незначних її значеннях за 2011 та 2012 роки відповідно 0,75% та 1,75%. У 2015 році сільське господарство за обсягами випущених облігацій посіло десяте місце. Отже, можна зробити висновок, що сільське господарство є недооціненою, але пріоритетною галуззю для портфельного інвестування.

Висновки. Сільське господарство є однією із пріоритетних, стратегічно важливих галузей розвитку національної економіки. Однак обсяги інвестицій у галузь низькі, а інвестиційний клімат є непривабливим для інвесторів.

Визначено, що для сільського господарства України притаманним є закритий тип відтворення, що підтверджує значна частка власних фінансових ресурсів у структурі фінансування інвестицій та переважання капітального інвестування, зважаючи на специфіку галузі. Доведено, що основним критерієм привабливості галузі, при прийнятті інвестором рішення щодо вкладення коштів є обсяги виробництва.

Зважаючи на скорочення за 2013–2015 рр. фінансування капітальних інвестицій, що надходять за рахунок державного бюджету, коштів місцевих бюджетів, вкладень банків та інших фінансових установ, поступово ускладнюються умови їх подальшого провадження. Тому, в ситуації, що склалася, важливого значення набуває питання щодо залучення у галузь додатково ще й фінансових інвестицій, а особливо іноземного інвестування у вигляді як капітальних, так і фінансових інвестицій.

Визначено, що рівень прямого іноземного інвестування в сільськогосподарські підприємства України за 2014–2015 рр. скоротився. Для сільського господарства України також характерною є перевага прямих інвестицій над портфельними.

Таким чином, дослідження сучасного становища інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств України та структурний аналіз джерел інвестування в сільське господарство, дозволили визначити, що тенденції покращення інвестиційної діяльності за 2010–2014 рр., змінилися погіршенням ситуації у 2015 р. та ускладненням умов

фінансування галузі за рахунок власних інвестицій. Тож одним із необхідних напрямків підвищення конкурентоспроможності галузі є ефективна інвестиційна політика, направлена на масштабне залучення зовнішніх джерел інвестицій, особливо за рахунок фінансового інвестування. Вирішення цих та інших питань дасть змогу значно збільшити кількість інвестиційних потоків та раціональніше використання залучених коштів в галузі, а виважена державна інвестиційна політика в сільському господарстві та підвищення його інвестиційної привабливості має стати одним з найголовніших завдань уряду України з метою виведення аграрної сфери з фінансової і матеріально-технічної кризи.

Література

1. Зведені показники сільського господарства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2006/sg/sg_rik/sg_u/zp_u.html.
2. Інвестиції зовнішньої діяльності України 2015 р. [Текст] : статистичний щорічник / І. С. Петренко. – К. : Державна служба статистики України, 2016. – 44 с.
3. Про затвердження форм державних статистичних спостережень зі статистики капітальних інвестицій, основних засобів та будівництва [Електронний ресурс] : наказ Державної служби статистики України від 24.10.2013 р. № 321. – Режим доступу: https://ukrstat.org/uk/norm_doc/2013/321/321_2013.htm.
4. Державна служба статистики України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року [Текст] / за ред. Ю. О. Лупенка, В. Я. Месель-Веселяка. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2012. – 182 с.
6. Ринок цінних паперів. Європейський вибір: нові можливості та зростання [Електронний ресурс] : річний звіт НКЦПФР за 2015 рік. – Режим доступу: http://www.nssmc.gov.ua/user_files/content/58/1473066406.pdf.
7. Рух ринку цінних паперів України до світових стандартів задля економічного зростання держави [Електронний ресурс] : річний звіт НКЦПФР за 2013 рік. – Режим доступу: http://www.nssmc.gov.ua/user_files/content/58/1402491205.pdf.
8. Інновації для розвитку ринку [Електронний ресурс] : річний звіт НКЦПФР за 2012 рік. – Режим доступу: http://www.nssmc.gov.ua/user_files/content/58/1370875350.pdf.
9. Український фондовий ринок: впевненість, стійкість та зростання [Електронний ресурс] : річний звіт НКЦПФР за 2011 рік. – Режим доступу: http://www.nssmc.gov.ua/user_files/content/58/1340015412.pdf.
10. Шевчук, В. О. Взаємний вплив сільського господарства і промисловості в Україні [Текст] / В. О. Шевчук, У. В. Іваниук // Актуальні проблеми економіки – 2014. – № 12. – С. 348–355.
11. Коденська, М. Ю. Інтеграція як фактор активізації інвестиційної діяльності [Текст] / М. Ю. Коденська // Економіка АПК. – 2006. – № 6. – С. 24–31.
12. Саблук, П. Т. Міжнародний рух капіталів і залучення в Україну прямих іноземних інвестицій [Текст] / Саблук П. Т. та ін. // Економіка АПК. – 2008. – № 9. – С. 3–14.
13. Ivaniuk, U. V. Determinants of Ukraine's Agricultural Trade: The Time Varying Estimates [Text] / U. V. Ivaniuk // World Applied Sciences Journal. – 2014. – Vol. 30, № 11. – P. 1593–1598.

Стаття надійшла до редакції 14.04.2017

©Соколова А. М., Юрко Т. С.,
Клименко В. І.

References

1. *Zvedeni pokaznyki sil'skogo hospodarstva.* Available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2006/sg/sg_rik/sg_u/zp_u.html
2. Petrenko, I. S. (2016). *Investytsii zovnishnoi diialnosti Ukrainy za 2015 rik.* Kyiv: Derzhavna sluzhba statystryky Ukrainy.
3. Nakaz Derzhavnoi sluzhby statystryky Ukrainy. (2013, October). *Pro zatverdzhennia form derzhavnykh statystrychnykh sposterezhzen zi statystryky kapitalnykh investytsii, osnovnykh zasobiv ta budivnytstva.* Available at https://ukrstat.org/uk/norm_doc/2013/321/321_2013.htm
4. *Derzhavna sluzhba statystryky Ukrainy.* Available at <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Lupenko, Yu. O., & Mesel-Veseliak, V. Ya. (Eds.). (2016). *Stratehichni napriami rozvytku silskoho hospodarstva Ukrainy na period do 2020 roku.* Kyiv: NNTS «IAE».
6. *Rynok tsinnykh paperiv. Evropeiskyi vybir. Novi mozhlyvosti ta zrostannia.* Available at http://www.nssmc.gov.ua/user_files/content/58/1473066406.pdf
7. *Rukh rynku tsinnykh paperiv Ukrainy do svitovykh standartiv zadlia ekonomichnoho zrostania derzhavy.* Available at http://www.nssmc.gov.ua/user_files/content/58/1402491205.pdf
8. *Inovatsii dlia rozvytku rynku.* Available at http://www.nssmc.gov.ua/user_files/content/58/1370875350.pdf
9. *Ukrainskyi fondovyi rynek: vpevnenist, stiikist ta zrostannia.* Available at: http://www.nssmc.gov.ua/user_files/content/58/1340015412.pdf
10. Shevchuk, V. O., & Ivaniuk, U. V. (2014). *Vzaiemnyi vplyv silskoho hospodarstva i promyslovosti v Ukraini. Aktualni problem ekonomiky,* 7, 348–355.
11. Kodenska, M. Yu. (2006). *Intehratsiia yak faktor aktyvizatsii investytsiinoi diialnosti. Ekonomika APK,* 7, 24–31.
12. Sabluk, P. T. (2008) *Mizhnarodnyi rukh kapitaliv i zaluchennia v Ukrainu priamykh inozemnykh investtsii. Ekonomika APK,* 11, 3–14.
13. Ivaniuk, U. V. (2014) *Determinants of Ukraine's Agricultural Trade: The TimeVarying Estimates. World Applied Sciences Journal,* 30(11), 1593–1598.

Received 14.04.2017

©Sokolova A. N., Yurko T. S., Klimenko V. I.

4. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy*. Available at <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Lupenko, Yu. O., & Mesel-Veseliak, V. Ya. (Eds.). (2016). *Stratehichni napriami rozvytku silskoho hospodarstva Ukrainy na period do 2020 roku*. Kyiv: NNTS «IAE».
6. *Rynok tsinnykh paperiv. Evropeyskyi vybir. Novi mozhlyvosti ta zrostannia*. Available at http://www.nssmc.gov.ua/user_files/content/58/1473066406.pdf
7. *Rukh rynku tsinnykh paperiv Ukrainy do svitovykh standartiv zadlia ekonomichnogo zrostania derzhavy*. Available at http://www.nssmc.gov.ua/user_files/content/58/1402491205.pdf
8. *Inovatsii dlia rozvytku rynku*. Available at http://www.nssmc.gov.ua/user_files/content/58/1370875350.pdf
9. *Ukrainskyi fondovyi rynek: vpevnenist, stiikist ta zrostannia*. Available at: http://www.nssmc.gov.ua/user_files/content/58/1340015412.pdf
10. Shevchuk, V. O., & Ivaniuk, U. V. (2014). *Vzaiemnyi vplyv silskoho hospodarstva i promyslovosti v Ukraini. Aktualni problem ekonomiky*, 7, 348–355.
11. Kodenska, M. Yu. (2006). Intehratsiia yak faktor aktyvizatsii investytsiinoi diialnosti. *Ekonomika APK*, 7, 24–31.
12. Sabluk, P. T. (2008) Mizhnarodnyi rukh kapitaliv i zaluchennia v Ukrainu priamykh inozemnykh investtsii. *Ekonomika APK*, 11, 3–14.
13. Ivaniuk, U. V. (2014) Determinants of Ukraine's Agricultural Trade: The TimeVarying Estimates. *World Applied Sciences Journal*, 30(11), 1593–1598.

Received 14.04.2017

©Sokolova A. N., Yurko T. S., Klimenko V. I.